

Murat Ertel:  
“Sanat, gerçekliğin önünden giden  
bir şey.”

5 Ekim 2006 tarihinde Film Merkezi'nin konuğu Baba Zula grubunun Murat Ertel'di. Murat Ertel'le, seçtiği film *Barbarella* (Yön: Roger Vadim, 1968), Baba Zula grubunun film müzikleri, sinema ve sanat üzerine keyifli bir sohbet gerçekleştirildi. Moderatörlüğünü Yamaç Okur'un yaptığı söyleşi öncesinde Kylie Minogue'un “Put Yourself in My Place” şarkısının klibi seyredildi.

**M**urat Ertel: Bu klibin *Barbarella* ile ne ilgisi var diye düşünmüştünüzdür. *Barbarella*'nın en önemli kı-sımlarında biri olduğunu düşündüğüm jeneriğinden oldu-ğu gibi bir fikir alınmış ve bu Kylie Minogue'a uyarlanmış. Hatta saçını da *Barbarella*'nın saçını hafif hatırlatır bir şe-kilde kızıla boyamışlar. Tabii pek iyi olmamış. Bu şunun için önemli, *Barbarella* bazı insanlar tarafından “aman ne kötü film, ne değersiz film” gibi eleştiriler almış. Hatta eleş-tirenler arasında Jane Fonda da yer alıyor. Hemen *Barbarella* sonrasında politik aktivist rollere soyunuyor, daha sonra da aerobikçi oluyor. Tabii Jane Fonda da ilginç bir figür. “Bu filmi yaparken aklınız neredeydi?” gibi bir soru soruluyor. O da, “biliyorum, gerçekten kötü bir film oldu” diye cevaplıyor. Bence hiç de öyle değil. Bana göre Jane Fonda'nın en iyi filmi bu. *Barbarella*'ya kötü film lis-teleri arasında rastlayabilirsiniz. Ama herkesin kötü dediği şey, kötü olmayabilir. Mesela çocukken filmlerdeki kötü adamlarla ilgilenirdim. Kovboy filmlerinde kızılderiileri se-

verdim. Zamanla gerçekten orada kötü adam diye gösterilen kızılderililerin aslında iyi adamlardan daha iyi adamlar olduğunu anladım. *Barbarella* da bence böyle bir film. Her şeyi hemen aşağılamamak lazım. Biraz daha araştırma yapmak lazım. Film, herkes tarafından aşağılanıyor. Feministler, kadınları aşağılayan, onları obje haline getiren bir film diye eleştiriyor. Bazıları “aptal hippie ideallerinin” temsilcisi olarak görüyor filmi.

Ben bunlara karşıyım. Kadınlarla ilgileniyorum ve onların toplumdaki ve tarihteki yerleri bence uygarlığın göstergesi. Belli bir dönem sonrası, yazıyla ve en çok da toprak ve tarımla beraber kadının durumu belli bir değişim gösteriyor. Toprak ana tanrıça durumundayken yerleşik düzene geçilmesiyle birlikte kadın da değişiyor. Şarkılarda da toprak anamızın belenmesiyle başlayan kadının aşağılanması durumu var. İnsan toplayıcı ve avcıyken, birdenbire tarımı keşfediyor. Tarımı keşfettiği andan itibaren de kapitalizm ve ana mal ortaya çıkıyor. Bu ana mallardan artık mal oluyor. Özet olarak kadın figürü şu anki zavallı haline geliyor ve dünya da zaten bu halde. Tarih kitaplarında bu dönem en kötü dönemlerden biri olarak adlandırılıyor. İşte altın çağ var, gümüş çağ derken, bu çağ artık yozlaşmanın en tırmandığı noktalardan biri.

*Barbarella*'da “savaşma seviş ya da sevişerek savaş” gibi bir felsefe var. Film böyle özetlenebilir. *Barbarella* bütün düşmanlarını sevişerek yenebiliyor. Savaşan kadınlarla da ilgileniyorum. Savaşan kadın oyuncakları koleksiyonum var. Geçen günler savaşçı kadınlar diye bir kitap aldım. Mesela orada *Barbarella*'ya çok az yer vermişler. Genelde, filmde çok fazla savaşmıyor. Ama onlar da önemli sahneler. Bir iki sahnede, sevişmek dışında çok önemli şeyler yapıyor aslında. Jane Fonda film sırasında Roger Vadim'le evliymiş. Roger Vadim, John Derek gibi örneğini görebileceğimiz, karısını meşhur eden yönetmen tarzında ilk önce Brigitte Bardot'yu *Ve Tanrı Kadını Yaratı (Et Dieu... créa la femme*, Yön: Roger Vadim, 1956) filmiyle kültleştireyor. *Barberalla* da aslında bir resimli roman uyarlaması. Bu uyarlamanın filmi de resimli romandan çok daha meş-

hur oluyor. Kült bir film haline geliyor. Entelektüel açıdan değerlendirildiği zaman beğenilmeyen bir film. “Savaşma seviş”ten, çiçek çocuklardan, dönemin atmosferinden bahsediyor. Hippiler de çok pasifist ve akılları bir karış havada diye eleştirilir. Biraz daha incelediğinizde hippilerin yozlaşma sürecine girmeden evvel büyük beceriler ve başarılar gösterdiğini anlayabilirsiniz. Birincisi, sanatsal olarak büyük bir patlama oluyor. Bence 20. yüzyılın en son iyi müzikleri, bu psychedelic hippiler zamanında yapılmıştı. 1970’lerden sonra egemen olan Amerikan ve İngiliz kültürlerinde düzgün bir şey pek bulamazsınız. Yani 70’lerin sonunda Jim Morrison’ın, Jimi Hendrix’in, Janis Joplin’in ölmesi ve Beatles gibi bir sürü grubun dağılmasından sonra pek düzgün bir şey çıkartamamıştır egemen kültür. Bu insanlar, diğer doğu kültürlerini Hindistan, Asya ya da Afrika olsun, egemen kültürün içindekilere tanıştıran insanlardır. Woodstock gibi gerçekten barış içinde geçebilen bir takım festivaller yapabilmış insanlardı. Çok büyük ve unuttulan başarılarından biri de Vietnam Savaşı’nı durdurmuş olmalarıdır. Şu an ki egemen güçlerin sanatçıları, bir araya gelip de Irak Savaşı’nı durduramadılar. Maalesef gerçekten çok çalıştılar, bir araya gelmeye çalıştılar ama yapamadılar. İşte bu küçümsenen çiçek çocuklarını, - meşhur bir fotoğraf vardır, belki görmüşsünüzdür- askerlerin kendisine doğrulttuğu tüfeklerin içine çiçek tıkalayan çocuklar fotoğrafı çok iyi bir şekilde özetler. Yani, böyle bir durum da olabilir. Bir ütopya durumu da olabilir. Olamaz diye bir şey yok. İnsanlara umutsuzluk aşıyorlar. Umut da olabilir.

Filme geçsek. Filmin kült bir film olduğundan ve gişe başarısından söz etmiştik. Filmin ticari başarısının yanı sıra popüler kültüre kattığı bir takım şeyler de var. Bunlardan biri mesela Duran Duran grubu. *Barbarella*’da Duran Duran isimli deli bir bilim adamı var. Oradan adlarını alıyorlar. Meşhur olmadan önce Birmingham’lıymış onlar ve orada Barbarella diye bir klüp varmış. O klüpte meşhur olmaya başlamışlar. Büyük olasılıkla Barbarella filmini de çok iyi biliyorlar. Hatta Arena diye bir konser albümleri

var. O albüme *Barbarella* filminde Duran Duran'ı canlandıran aktör konuk olmuş.

Filmde Marcel Marceau var. Bu da önemli bir pandomim sanatçısı. Bildiğiniz gibi pandomimde konuşma olmaz. Ama o, bu filmde konuşuyor. Anita Pallenberg de önemli bir şahsiyet ve burada kötü kraliçe rolünde. O da Rolling Stones'un sevgilisi. Niye Rolling Stones'un sevgilisi? Esas olarak Keith Richards'ın sevgilisi. Sonra *Performance* (Yön: Donald Cammel, Nicolas Roeg, 1970) diye bir filmde oynuyor. Filmin başrol oyuncusu son dakikada gelmediği için başrolü de o oynamak zorunda kalıyor. O film sırasında Mick Jagger'la bir ilişkisi oluyor. Keith Richards buna çok bozuluyor. Yine güzel bir dedikodu, Angie isimli meşhur Rolling Stones şarkısı Anita Pallenberg için yazılmış. Şarkı, Keith Richards'la ilişkileri tamamken yazılmış. Keith Richards Annita Pallenberg'ten kopmak istediğinde de Wild Horses adlı parçasıyla onu uğurlamış.

Bence, Luc Besson'un *The Fifth Element* (*Beşinci Element*, 1997) filmi, *Barbarella*'dan çok etkilenmiş. Mesela filmde Milla Jovovich'in de saçı kıızıdır. Bence o fikir kesinlikle *Barbarella*'dan. Karakteri de biraz benziyor. *La Blue Girl* (*İnjü Gakue*, Yön: Raizo Kitakawa, 1992) de benzer bir kız. O da yine düşmanlarıyla sevişerek savaşan ve orgazm olursa onlara yenilecek olan ve bu yüzden orgazm olmaması gereken bir karakter. Japon karakteri. O da *Barbarella*'dan alınmış. *Barbarella* 60'lara kadarki dönem içinde epey ünlü bir kadın savaşçı figürü. Daha önce, tabii, en önemli kadın savaşçı figürlerinden birisi *Metropolis*'teki (Yön: Fritz Lang, 1927) Maria figürü. Daha sonra da birkaç kült film var. Zsa Zsa Gabor'un oynadığı garip uzay filmi *Queen of Outer Space* (Yön: Edward Bernds, 1958) var. Bunlar dışında pek bir şey görünmüyor. *Barbarella* sevişmek dışında, Kara Kraliçe'nin uzay gemisini patlatıyor. En önemlisi kıyamet silahını yok ediyor. Bu çok önemli.

*Barbarella*'nın giysi tasarımlarının da çok güzel olduğunu düşünüyorm. Zaten devamlı olarak da Jane Fon-

da'nın giysisi parçalanıyor, yenisini giyiyor. Devamlı bir giysi değiştirme hali var, bu da çok güzel bence. Bu da filmin önemi bir özelliği idi. Kitsch estetiği var.

### **Bu filmi ne zaman seyrettin?**

**M**urat Ertel: Çocuklukta seyrettim. Barbarella'yla şöyle tanıştım. Yanılmıyorsam Arkın Sinema Ansiklopedisi gibi bir şey vardı ve onun üzerinde Barbarella'nın yeşil zırlı, tanklı bir resmi vardı ve ondan çok etkilenmiştim. Dakikalarca ona bakardım. Ondan sonra, babamda resimli romanlar hakkında bir kitap vardı ve orada Barbarella'nın resimli romanlarıyla ilgili bilgiler vardı. Yani filmi seyretmeden bir takım karelerle karşılaşırıyordum. Ne bileyim, disko zamanından kalma bazı plak kapakları, Barbarella ve makineli tüfeği gibi. Tabii, silah da fallik bir simge gibi kullanılıyor. Aslında baktığımızda Roger Vadim biraz daha aptalca bir şekilde kullanıyor gibi ama bence yine de film bütün bu zamanı aşarak daha akıllı ve güzel yerlere gidebiliyor.

Müzikler de ilginç geliyor bana. Ama onları da aşağılıyorlar. Çok kötü falan diye ama bana öyle gelmiyor. Müziklerin kime ait olduğunu hatırlamıyorum. Psychedelic bir takım şeyler. 1960'larda çok sevildi ama The Doors için de 80'lerde "nedir bu" falan deniyordu.

### **Baba Zula'nın 10. yılı ve kuruluşunuz da film müziğine dayanıyor. Biraz senin sinemayla olan ilişkinden bahsedelim.**

Eskiden iyi bir izleyiciydim ama şimdi öyle olduğumu söyleyemem. Aslında Babazula'yla beraber kötü bir izleyici olmaya başladım. Çünkü belli bir mesleğe yoğunlaşınca ve profesyonelleşince bazı zamanlamalar yapmak zorunda oluyorsunuz. Eskiden çok fazla film izlerdim. Öğrencilikten de önce bizim evde 8mm'lik film göstericisi vardı. 8 mm film göstericisiyle her hafta iki üç defa film kiralanırdı. On-

ları izlerdim. Akbank Çocuk Sineması vardı. Genelde belgeseller ve çizgi filmler oynardı. Bunun dışında babam Sinematek'in kurucusuydu<sup>1</sup> ve küçük yaşında bir sürü filmi gördüm. Bir de eve sinemacılar gidip gelirdi. Sinematek'in dışında İstanbul Film Günleri'nin başından itibaren 5-6 sene gelen bütün filmleri izledim. Sonra bu imkânsız hale geldi. Çünkü aynı anda 4-5 yerde birden olmanız gerekiyor. Utanarak söylüyorum ki İstanbul Film Festivali'ne şimdi gidemiyorum. Sinemaya epey seyrek, ayda bir filan gidebiliyorum artık. Televizyonda da ayda 1-2 film seyredebiliyorum. Ortalamaya vurursak ayda 4-5 tane film izliyorum ama bu bence iyi bir izleyici olmaya yetmiyor.

Yeşilçam'la da aram iyiydi. Yeşilçam'la tanışmam seks filmleriyle oldu. Ben, okulu kırıp seks filmlerine giderdim. Daha sonra tabii Yeşilçam'ın da başka tür örneklerine hem televizyonda hem sinemada rastlayarak romantik komedi ya da hüznünlü filmleri de keşfettim. Bunu dışında Yılmaz Güney'le de tanıştım. Önce senaryolarını okuyarak sonra filmlerini görerek tanışınca gerçekten Türk sinemasında çok güçlü olabileceklerini anladım. Yine Ömer Kavur, Metin Erksan derken, gerçekten Türk sinemasının da diğer ülke sinemalarından aşağı bir sinema olmadığını gördüm. Hatta bir sürü sinemaya göre çok daha ileride olduğunu anladım. Sonra Yeşilçam'ın bitişinden itibaren de Türk sinemasının ikinci güzellik dönemi dediğimiz, bir şekilde benim de dâhil olduğum dönem başladı. Bu dönemim başında Derviş Zaim ve ben burada Boğaziçi Üniversitesi'nde okuyorduk. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunuyum. Büyük hayallerle liseden mezun olup, sinema okumak istiyorum diyerek Mimar Sinan Üniversitesi'nin Sinema Televizyon bölümüne girdim. Fakat hayallerim yıkıldı. Çünkü üniversite de aynı lise gibi bir şeymiş diye sinir oldum. Ama bu sinir olduğum dönemin içinde sinemanın mutfağında bulundum. Yani kamera asistanlığı, ışıkçılık, ışık asistanlığı, makinistlik ve laborantlık yap-

---

<sup>1</sup> Murat Ertel, ünlü grafik sanatçımız Mengü Ertel'in oğludur

tım. Laborantlık yaptığım dönemde fazla deneysel olduğum için uzaklaştırıldım.

Yusuf Özbek, laborantlık dersini veren hoca, mesela 35'likleri loop yaparken bana, "o kadar kısa bağlama kopar" diyor. Ben de "hayır" diyorum. Kopmuyor işte! Kısa bağlıyorsun, deniyorsun. Ama adam denemiyor. Mesela bir saniye ışığı açıp kapıyorsun film yanmıyor. "Yanıyor yanıyor" diyorlar. Yanmıyor işte! Burada yeni bir şey keşfetmek imkansız oluyor. Bu tavrım, tabii, insanların hoşuna gitmedi. Beni laboratuardan çıkardılar.

Zaten Boğaziçi Üniversitesi'ne gelmemin sebebi de sinemayı bırakıp, müzikle uğraşmaya kara vermemdi. Buraya geldim. Jale Parla vardı onu tanıyordum. Nasıl bir okul olduğunu sordum. "Çok kötü kesinlikle gelme" dedi bana. Baktım manzarası falan çok güzel. Ben bu okulda kesin okurum dedim. O sıralar da da kitap okuma alışkanlığım çok azalmıştı. Hiç olmazsa İngilizce de olsa, zorla kitap okurum dedim. Gerçekten öyle oldu. En azından kitap okuma alışkanlığımın azaldığı dönemlerde kitap okuyabilir hale geldim.

O dönemde burada da sinema derslerini Üstün Barışta veriyordu ama onunla da ikinci derste papaz olduk. Nedeni, sinema dersinde Brecht'in sinema anlayışından söz etmesiydi. Brecht'in sinema anlayışı yok ki. Brecht çok başarılı bir tiyatro adamı. Fakat sinemaya karşı bir insan. Mesela Muhsin Ertuğrul'da da bu var. Yani, Muhsin Ertuğrul da çok iyi bir tiyatro adamı fakat sinemayı sevmiyor. Sinemayı sevmeyen bir adamı, Brecht iyi bir adamdı diye sinema dersinde okutur musunuz? Yok. Böyle şeyler söyledim ve bıraktım. Ama onun dışında Atilla Dorsay gibi insanlar vardı. Onların dersine girdim. Atila Dorsay'la da arabesk olayını tartıştık. O arabesk olayına çok karşıydı. Bunun çok kötü ve yoz bir şey olduğunu söylüyordu. Ben de bunun çok ilginç bir şey olduğunu ve her sanat dalı gibi bu sanat dalını da iyi icra eden insanların bulunduğunu Orhan Gencebay'ın, Mine Koşan'ın varlıklarının ne kadar önemli olduğunu söyledim. Ama sonra babamın kim olduğunu öğrenince beni affetti. Şimdi yine papaz olduk. Çün-

kü Fatih Akın'ın filminde<sup>2</sup> bizim için “Baba Zula'nın yumuşak oryantalizmi” dedi. Ben de ona gazetenin tekinde laflar ettim. Bu oryantalizm olayı da çok sakat. Oryantal coğrafyaya ait olup oryantalist olamıyorsunuz. Böyle bir durum var. Oryantalist olmanız için batılı olmanız gerekiyor.

Derviş Zaim de buranın gediklisiydi ve ikimiz de aşağıdaki kahveye giderdik. O zamanlar orayı Ali Baba işletirdi. Ali Baba, şişman, kocaman ve müşterileriyle çok acayip ilişkileri olan tam nev-i şahsına münhasır bir insandı. Derviş geldi bana film çekeceğini söyledi. “Ne güzel!” dedim. Kafka hakkında olacağını söyledi. Engelledim tabii ki onu. “N’apacaksın sen Kafka’yı. Kafka Çekoslovak bir insan. Sen onu ancak okursun seversin. Bunun hakkında bir film yapmana gerek yok” dedim. Neyse ki yapamadı. Gerçekten hakkıyla kendi bildiği gibi bir film yaptı. Rumelehisarı hakkında, Ali Baba'nın karşısında geçen *Tabutta Rövaşata*'yı (1996) yaptı. Bunu gerçekten çok önemli buluyorum. Sanatta veya hayatta dürüst olmak gerekiyor. Dürüstçe bir şey yaptığınız zaman oluyor. Mesela *Tabutta Rövaşata* da benim gerçekten sevdiğim bir film. Müziklerini yapmaktan dolayı da gayet memnunuz. Yine o da problemlili başladı. Derviş Zaim teklifi Zen grubuna getirdi. Zen grubundan adamlar “biz bunu yapmayalım” dediler. Biz de güzel bir film olduğunu söyledik. O zaman filmin güzel olduğunu düşünen insanlar ayrı bir grup kursun ve müziğini onlar yapsın diye düşündük. Baba Zula diye bir grup kurarak bu filme müzik yaptık. Dağılacaktık biz aslına ama daha sonra başka teklifler geldi. Sonra Zen dağıldı, biz devam ediyoruz. Zen, 2000 yılına kadar devam etti. *Tabutta Rövaşata* 1996'daydı ve şimdi 10. yılımızdayız.

**Daha sonra Ahmet Çadırcı'nın *Renkli Türkçe* (2000) filmine de müzik yaptınız değil mi?**

**M**urat Ertel: *Renkli Türkçe* yeraltı filmi gibi bir şey oldu. Orada da seks flmi sinemasında makinistlik ya-

<sup>2</sup> Crossing the Bridge: The Sound of Istanbul (2005)



pan bir adam eski bir porno yıldızına aşık oluyor. İşte durum bu. 10. yılımızda da *Dondurmam Gaymak* (Yön: Yüksel Aksu, 2005) filmine müzik yaptık. Aslında film Muğla yöresinde vizyona girdi. Ama İstanbul'da da sanırım Kasım ayında vizyona girecek. İmece yöntemiyle ve tamamen amatör oyuncularla çekilmiş bir film. Bu da bir şans oldu. Çünkü ben çocukluğumu gerçekten Muğla yöresinde ve filmin geçtiği yerde Akyaka, Gökova gibi köylerin orada geçirmiştim. Bu yüzden yine aynı samimiyeti yakalayabildiğimizi düşünüyorum. Bu önemli bir şey çünkü bazen teklifler geliyor, onların başarılı olacağını biliyorsunuz ama teklifi kabul etmiyorsunuz. Mesela, Soner Yalçın *Kurtlar Vadisi*'nin arkasındaki en önemli isimlerden bir tanesi. Şimdi yeni bir dizi yapıyorlar, onun müziklerini bize teklif ettiler. Ben *Kurtlar Vadisi*'nden nefret ediyordum. Çok çirkin bir durum ve kötü kahraman yaratma diye buna denir. Herifler başarılı da. Nasıl bunu yapıyorlar bilmiyorum ama mesela benim kahramanım Barbarella, Vampirella gibi tiplerken bunlar Polat'ı kahraman yapıyorlar. Bir takım insanlar bir takım elbiseleri giyinip, mafyozik bir takım ilişkilerde bulunuyorlar. Küçük çocuklara ve insanlara bunu idealize etme yolunu savunuyorlar. Onun müziğini yapmak istemedik. Büyük ticari başarı ve popülerlik sağlayabilir ama bunları yapmamak lazım bence. Ben de öyle bir tip olsam, çıkarsam silahıma falan baksam öyle bir müzik yaparım. Ama öyle bir insan değilim. O zaman sahte bir durum ortaya çıkıyor. Derviş'in yaptığı gibi gerçekten kendi gibi bir şey yapmak ya da Fatih Akın gibi o da Almanya'da doğmuş bir Türk olarak yarı Türk-Alman halini bir şekilde filmlerine yansıtmak önemli.

### **Fatih Akın demişken İstanbul Hatırası: Köprüyü Geçmek (2004) için teklif nasıl geldi?**

Roll dergisinde Fatih Akın Baba Zula'yla çalışacak diye bir haber gördüm ve çok sevindim. *Duvara Karşı'yı* (2003) görmüştüm ve iyi bir yönetmen olduğunu düşünmüştüm. Sonra karşılaştık, çok da iyi bir insan. İlk tanışmada "ne iyi bir adammış" dersiniz ya öyle bir adam çıktı. Alçak gö-

nüllü, heyecanlı. Konuşamıyor, Türkçesi çok iyi değil ama konuşmaya çalışıyor. Samimi bulduk ondan sonra bizden bir proje istedi. O filmin temeli de şöyle çıktı. Peyote diye bir klüp vardı Beyoğlu'nda. Şu anki Peyote değil, eski Peyote. O eski Peyote batmak üzereydi. Biz Peyote'de çalmaya başladık. "Siz burayı işletin, biz de kimin çalacağına kara verelim" deyip anlaştık. Ama, "cover" yapan, yani başkasının müziğini yeniden yorumlayan kimsenin çalmaması ve çalacaklar arasında bizim de yer almamız koşullarını koyduk. Fatih Akın da oraya gelen müşterilerden biriydi. Yani bu filmin bazını o klüp kurdu diyebilirim.

Fatih Akın, oradaki insanlarla konuştu ve oradaki insanların "biz şundan çok etkilendik" diye anlattığı eski kuşaklara gitti. Replikas konuştu onlar Erkin Koray'a yönlendirdi. Bize getirdiği proje teklifinde İstanbul hakkında film müziği yapmak istiyorum demişti. İlk toplantıda sözünü tutan isanları da çok severim. Yiğit diye onlara derim. Nasıl bir film olacağını sorduğumda, "vallahi iki şey biliyorum birincisi helikopterden çekim yapıp, İstanbul'u üzerinden tarayacağım. İkincisi de sizin Cecom diye bir parçanız var, filmi onunla bitireceğim" dedi. "Peki" dedik.

Samimi bir film olduğunu düşünüyorum. Mutlaka eksikleri var. İstanbul zaten başlı başına çok büyük bir şehir ve kültürel açıdan da çok zengin. İlginç olan şey, İstanbul müziğiyle ilgili hemen hemen hiçbir şey yapılmamış gibi. Hiç böyle bir örnek yok. Bunu Almanya'dan gelen bir yönetmenin yapması Türk yönetmenleri kalbinden vurdu. Bunun zamanlaması da çok iyiydi gerçekten. Fatih Akın'ı tanıdığım için biliyorum. Altın Ayı'yı aldıktan sonra Fatih'e bir sürü Hollywood teklifi geldi. Hepsini reddetti ve ben böyle bir film yapmak istiyorum dedi. Halbuki belgesel bir film yaptığın zaman bunun çok popüler olmayacağı kesin bir şey. Bu bence kültür hayatına büyük bir hizmet. Ama bundan sonra da yapılması gerekiyor. Bundan sonra hem bu filmde heyecanlanan insanların hem de bu filme karşı olan insanların oturup da hem İstanbul hakkında hem de Türk kültürü hakkında bir takım filmler yapması gerekiyor bence.

**Ümit Ünal'la 9 (2002) filminde de bir çalışmanız oldu. Nasıl bir süreçti? Film müziği yaparken nasıl çalışıyorsunuz?**

**M**urat Ertel: Çalışma şeklimiz şöyle; filmin müziklerini yaparken filmin hikâyesini, sinopsis ya da tretman gibi bir şey varsa onu okuyup bir fikir elde edinmek ve mümkünse senaryoyu okumamak. Senaryoyu okumak bize sıkıcı geliyor. Çünkü çok teklif geliyor. Gerçekleşen filmlerde senaryo, neyi nereye koyacağınıza karar vermek için iyi oluyor. Hazır filme müzik koymak çok daha iyi.

Biz sonuna kadar savaşıyoruz. Bizim istediğimiz yere konması için elimizden geleni yapıyoruz. Derviş mesela “şuraya buraya müzik istiyorum” dedi. Derviş getirdiğinde aslında filmin üzerinde başka bir müzik vardı. O, Yansımalar'ın Bab-ı Esrar albümünü dinlemiş, önce onları koymuş. Hatta Enver İbrahim'i koymak istiyordu ama onu alamayınca bize geldi. “Bunları buraya koydum ama bu filmde tavus kuşu, araba hırsız falan var. Buna başka türlü daha hareketli bir müzik lazım” dedi. Getirdiği ve mutlaka müzik olmasını istediği belli sahneler vardı. O sahnelere müzik yaptık. Fakat müzik yaparken epey saz falan kullandık. O zamanlar da sazın hiç moda olmadığı kötü durumda olduğu bir dönemdi. Mesela bir gitarınız varsa kızlar size bakardı ama bir sazınız varsa bakmazdı. Sazı biraz yadırgadı ama sonra kabul etti. “Bak, burada Mahsun var. Bu adam gariban, halkın içinden, çok uyuyor” dedik. İkna oldu. Tam istediğimiz şekilde yerleştirdi. Yerleştiren insan da Ezel'in kardeşi Ender Akay'dı. İmaj stüdyosunda 5+1 şekilde senkron yapmıştık. Müziği yaparken zaten o senkronizasyon olayı çok önemli.

O filmin sorunu sonra başladı. Yansımalar grubu bize bozuldu. “Filmin müziğini biz de yaptık” demeye başladılar. *Tabutta Rövaşata*'nın albümünü yaptık ve bunların filmin özgün müzikleri olduğunu söyledik. Özgün müzikle, yapılmış bir şey arasında fark var. “Biz filmin orijinal müziklerini yaptık, sizin müziğiniz orada kullanıldı. Siz müziği yapmış olmuyorsunuz” dedik. Hürriyet gazetesinden arkadaşları varmış. Bizim basında ilk çıktığımız haber, Hürri-

yet'in ikinci sayfasında koskocaman “*Tabutta Rövaşata'nın Ayıbı*” diye bir başlık! “Müzik yapmadıkları, gürültüde garabet sesler çıkardıkları halde filmin müziklerini biz yaptık” diyen şeyler yazdılar. Biz de “*Tabutta Rövaşata'nın Ayıbı*” gazete küpürünü kestik, bir kartona yapıştırdık ve ilk konser afişimizi böyle yaptık. “*Tabutta Rövaşata'nın Ayıbı* Baba Zula şu gün şurada” diye.

Bunun dışında yapılacak doğru yöntem ya filme göre müzik yapmak ya da müziğe göre filmin montajlanması. İkinci örnek de Ümit Ünal'ın 9 filminde karşımıza çıkan şey. Ümit Ünal senaryo aşamasından başlayarak devamlı Zen'in Tanbul albümünü dinliyor. Oradaki bir parça ona esin vermiş ve tamamen onun üzerine filmi kurmuş. O parça on dakika gibi bir şey. 7-8 dakikada film çözümleniyor diyeyim size. Filmi ona göre montajlamış, gerçekten de çok güzel olmuş. Bize, “böyle bir film yaptım, bana izin verir misiniz?” dedi. Onu tanıyanlara sorduk. “İyi adamdır” dediler. Sonra senaryo olarak iyi işlere imza attığını görünce kabul ettik. Sonuç bizim beğendiğimiz, arkasında durabileceğimiz bir şey oldu. Soundtrack yayınlanmadı ama zaten filmde iki tane Zen parçası var o da Tanbul albümünden.

*Dondurmam Gaymak*'ta mesela kötü bir tecrübe yaşadık. Biz fimi ve müzikleri inanarak yaptık. Müzik şuraya konacak buraya konacak diye beş gün sabahladık. Sonra birgün geldik ki müziklerin birçoğu değiştirilmiş ve bu bizim için büyük bir hayal kırıklığı oldu. Keşke hiç o işte beş gün uğraşmasaydık. Bizim yapmak istediğimiz yere değil başka yere konmuş. İşte o yerinde olmayanlar her gördüğümüzde bize acı veriyor.

**Yabancı filmlerden teklif var mı? Bildiğim kadarıyla siz yurt dışında da çok dinleniyorsunuz.**

**M**urat Ertel: Şu anda yok ama sen bunu söyledikten sonra olabilir. Bunu düşünmemiştim, o zaman olabilir. Bir kere olmuştu. O da yine Zen'e olmuştu ve yine aynı insanlar yüzünden reddetmiştik. Keşke o zaman kabul etseydik, film güzeldi. Kısa bir film. Kanada filmi. Eski tarz 1930'ların Alman ekspresyonistlerinin siyah beyaz filmlerine

benziyordu. Uçuk bir filmi. Ben beğenmiştim mesela. Belki de onun gerisi gelecekti. Ama şu anda öyle bir şey yok.

## Dinleyici Soruları

### Müziğini yapacağınız filmlere nasıl karar veriyorsunuz?

**M**urat Ertel: Arkasında durabileceğimiz bir fikirse olabilir. Bütçe de çok önemli bizim için. Bütçesi olmayan filmlere çok fazla emek vermek istemiyoruz. Ama son zamanlarda bütçesi olmadığı halde yaptığımız bir şey oldu. Semaver Kumpanya *Transpotting*'i sahneliyordu. Kocamustafapaşa'da garaj gibi bir yere tiyatro yapmışlar. Koltukları kendileri yapmışlar, kendileri yönetiyorlar. Çocuklar günde beş lira yevmiye alıyorlar. Işıl Kasapoğlu da Tilbe Saran'la oyun yapıp onlara bütçe veriyor. Durumu, heyecanlarını gördük, dayanamadık ve yaptık.

### Dondurmam Gaymak'la yaşadığınız problem neydi?

Sadece parçalarımızın yeri değişti. Filmin bittiği bir nokta vardı ve film, ondan sonra uzamaya başladı. O yüzden belli bir takım değişikliklere gidildi. Onlar da olayı biraz farklılaştırdı bence. Ama *Dondurmam Gaymak* filmini çok samimi buluyorum. Yapılış yöntemi de imece yöntemiydi. İmece yöntemi de yine bu toprakların getirdiği en güzel yöntemlerden biri bence. Muğla'ya gala için gittik ve orada da bu havayı gördük. Orada ilkokulları tatil etmişler, bütün öğrenciler ellerinde bayraklarla yol kenarına dizilmiş, polislerin bile yüzü gülüyor. Bizi traktörlerin arkasındaki çekçeklere bindirdiler. Önde develer, öküzler, keçiler ve efeler var. Böyle bir konvoy halinde Muğla'yı dolaştık. Orada insanların ne kadar saygılı olduklarını görüyorsunuz. Zaten bütün oyuncular orada. Oyuncuları görseniz mükemmel insanlar. Aralarında bir tane Şaman var. Acayip bir insan. Herhalde Osmanlı döneminde köle olarak getirilen Afrikalıların bilmem kaçınıcı kuşaktan torunu ve gerçek bir şaman. Hava olaylarına hakim olduğunu söylüyor. Yağmur yağdırma dışında pir Şamanların yaptırdığı şeylerden biri de yağmuru durdurmak. Yağmuru getirmek ko-

laymış ama durdurmak zormuş. O durdurabildiğini söylüyor ve inanırım. Uzun zaman çırılçıplak yaşadığı için esnaf belediyeye şikayet etmiş. İlk önce havluyla kovalıyorlarmış, sonra olmamış, turistleri kaçırıyormuş, en sonunda belediye başkanı akrabası olduğu halde adamcağızı dövdürmüş. Sonra o da şort giyinmek zorunda kalmış.

Filmde, sakat olan ve dört ayak üzerinde yürüyen bir karakter var. O da yine yönetmenin çocukluk arkadaşı. O insanlarla karşılaşınca gerçekten bir halk hareketiyle karşılaştığınızı görüyorsunuz. Bu çok önemli bir şey. CNBC-E seyredip Radikal gazetesi okumakla bu iş bitmiyor. Bazı yerlere gittiğinizde de aydınlık bir halk olduğunu görüyorsunuz.

**Barbarella biraz da fantastik bir film. Biz de fantastik sinema deyince hemen Yılmaz Atadeniz gelir akla. Onunla aranız nasıl?**

*Dünyayı Kurtaran Adam*'ı (Yön: Çetin İnanç, 1982) Boğaziçi'nde en az iki üç kere seyrettim. Gerçekten çok komik. Cüneyt Arkın'ın vurdulu kırdılı filmlerini pek sevmiyorum.

Sanat bence gerçekliğin önünden giden bir şey. Gerçekliği belli bir boyutta, sanatsal olarak yaratıyorsunuz. Ondandaki belirli bir süre sonra, gerçek meydana geliyor. O yüzden de bilgisayar oyunlarından çok korkuyorum ve sinirleniyorum. Çünkü orada insanları öldürmek çok kolay hale geliyor. Bu çocukluktan başlıyor. Savaş pilotlarını da böyle eğitirler. Çocukların oynadığı oyunlara benzer yöntemler, Irak'ın üzerine uçan Amerikan pilotu bilgisayar eğitim simülasyonu ortamından çok farklı bir ortamda olmuyor. İnsanları birbirlerine öldürtmek için eğitirler gibi geliyor bana. Bunun için sanatta yapılan şeyler çok önemli geliyor bana.

*Uzay Yolu*'nda (*Star Trek*, Yön: Gene Roddenberry, 1966) ekran açılır ve bilmem kim çıkar ve onunla konuşulur. Bu, uzaya ait bir kavramken, şimdi bilgisayarların üzerinde chat gibi görüntülü görüşmeler çok kolaylaştı. Mesela cep telefonu. Eskiden uzaya ait bir şey gibiydi ama şimdi ne ki? Bu yüzden sanat çok öncül ve insanları dü-

şünmeye ve sanal gerçekliği yaratmaya itiyor. Bu yüzden bilim kurgu filmleri bence çok önemli.

---

### **Murat Ertel Kimdir?**

Mimar Sinan Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü'ne iki sene devam ettikten sonra Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. 1988 yılında üniversitenin Müzik Klübü bünyesinde Zen grubunun kurucuları arasında yer aldı. Müzik çalışmalarını halen Baba Zula grubu bünyesinde sürdürüyor.